

Asiointi ja avunsaanti perusopetuksen opiskeluhoitopalveluissa – Kouluterveyskysely 2021

PÄÄLÖYDÖKSET

- Oppilaiden käynnit terveydenhoitajalla muuten kuin terveystarkastuksessa olivat vähentyneet selkeästi.
- Muiden opiskeluhoitopalvelujen käyttö oli pysynyt ennallaan.
- 8. ja 9. luokilla tytöt käyttivät poikia enemmän kaikkia opiskeluhoitopalveluja.
- Tytöillä oli poikia enemmän myös täyttymätöntä tuen tarvetta kaikissa palveluissa.
- Eniten apua ja tukea hyvinvointiin oli saatu terveydenhoitajalta.
- Joka kymmenes tyttö 8. ja 9. luokalla koki, että olisi tarvinnut psykologin tukea, mutta ei ollut sitä saanut.
- Ahdustusoireiset oppilaat olivat saaneet opiskeluhoitopalveluista enemmän apua ja tukea kuin muut vastaajat 8. ja 9. luokalla.
- Ahdustusoireisista oppilaista yli puolet ilmoitti, ettei ollut tarvinnut yksittäisen opiskeluhoitopalvelun tukea. Toisaalta iso osa (12–20 %) heistä koki, ettei ollut saanut tarvitsemaansa opiskeluhoitopalvelua.

Marke Hietanen-Peltola
etunimi.sukunimi@thl.fi

Johanna Jahnukainen
etunimi.sukunimi@thl.fi

Sarianna Vaara
etunimi.sukunimi@thl.fi

Hanne Kivimäki
etunimi.sukunimi@thl.fi

Eetu Ervasti
etunimi.sukunimi@thl.fi

Opiskeluhoitotavoitteena on edistää ja ylläpitää oppilaan oppimista, psyykkistä ja fyysistä terveyttä sekä sosiaalista hyvinvointia (Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 1287/2013). Opiskeluhoitotyötä toteutetaan sekä yhteisöllisenä työnä että yksilökohtaisissa opiskeluhoitopalveluissa. Perusopetuksen opiskeluhoitopalveluja ovat kuraattori- ja psykologipalvelut sekä kouluterveydenhuollon terveydenhoitaja- ja lääkäripalvelut.

Opiskeluhoitopalvelut muodostavat kouluikäisten lasten ja nuorten peruspalvelut. Palvelujen tarjoaminen kouluissa mahdollistaa itsenäisen avun hakemisen jo pienillä koululaisilla. Lisäksi kouluterveydenhuollon vuosiluokittaisissa terveystarkastuksissa voidaan edistää terveyttä kunkin lapsen ja perheen yksilöllisistä tarpeista lähtien. Niissä on mahdollista tunnistaa riskejä ja tuen tarpeita varhain ja tarjota apua jo silloin. (Valtioneuvoston asetus 338/2011.)

Opiskeluhoitopalvelujen järjestämisessä, resursseissa sekä työtavoissa tiedetään olevan vaihtelua ja alueellisia eroja. Myös terveystarkastusten toteuttamisessa on todettu puutteita. Koululaiset eivät kaikilta osin ole tasavertaisessa asemassa opiskeluhoitopalvelujen saatavuuden suhteen. (Hietanen-Peltola ym. 2019 a, 2019 b, 2021; Wiss ym. 2020 ja 2021.)

Tässä julkaisussa tarkastellaan lasten ja nuorten raportoimaa opiskeluhoitopalveluiden käyttöä sekä kokemusta palveluista saadusta tuesta ja avusta. Tarkastelu perustuu vuoden 2021 Kouluterveyskyselyn aineistoon (Helakorpi & Kivimäki 2021). Perusopetuksen 4. ja 5. luokan oppilailta kysyttiin käynneistä kouluterveydenhoitajan, koulukuraattorin ja koulupsykologin vastaanotolla. Perusopetuksen 8.- ja 9.-luokkalaisilta kysyttiin lisäksi käynneistä lääkärin vastaanotolla sekä kokemusta tuen ja avun saannista hyvinvointiin opiskeluhoitopalveluiden eri ammattilaisilta. Tulokset raportoidaan pääosin sukupuolen mukaan ja oteltuna.

Lukuvuosi 2020–2021 on ollut kokonaisuudessaan koronaepidemian aikaa. Siten keväällä 2021 kerätyt Kouluterveyskyselyn tiedot kertovat myös ajankohtaisista korona-ajan muutoksista lasten ja nuorten hyvinvoinnissa ja opiskeluhoitopalvelujen käytössä. Muutoksia opiskeluhoitopalvelujen käytössä on tarkasteltu vertaamalla vuoden 2021 tuloksia vuosien 2019 (Kivimäki ym. 2020) ja 2017 tuloksiin.

Asiointi opiskeluhoitopalveluissa

Määräaikaisten terveystarkastusten myötä terveydenhoitaja on oppilaille tutuin opiskeluhoitopalvelujen toimija ja hänen luonaan asioidaan monista eri syistä. Kevään 2021 Kouluterveyskyselyssä 4.- ja 5.-luokkalaisista tytöistä 82 prosenttia ilmoitti käyneensä terveydenhoitajalla vähintään kerran kyseisen luokan aikana. Suuri osa oli asioinut terveydenhoitajalla useamman kerran: 34 prosenttia 2–3 kertaa ja 8 prosenttia vähintään 4 kertaa. Pojista vähintään kerran terveydenhoitajalla oli asioinut 79 prosenttia. Pojista 31 prosenttia oli asioinut terveydenhoitajalla 2–3 kertaa ja 7 prosenttia vähintään 4 kertaa. (Kuvio 1.)

Oppilaille on joka vuosi terveydenhoitajan toteuttama terveystarkastus eli niiden oppilaiden, jotka olivat ilmoittaneet käynnejä 2 tai enemmän, voidaan olettaa asioineen terveydenhoitajalla muissakin asioissa kuin terveystarkastuksessa. Näitä ”muita kuin terveystarkastuskäynnejä” oli tytöistä 42 prosentilla ja pojista 38 prosentilla. (Kuvio 1.)

Noin viidennes 4. ja 5. luokan oppilaista (tytöistä 18 % ja pojista 21 %) ei ollut luokan aikana käynyt lainkaan terveydenhoitajalla, joten heillä vuosiluokittainen terveystarkastuskin oli vielä toteutumatta maaliskuuhun 2021, kun tiedot kerättiin. Vuoden 2019 Kouluterveyskyselyssä 4. ja 5. luokkien tytöistä 13 ja pojista 16 prosenttia ilmoitti, että ei ollut

Näin tutkimus tehtiin:

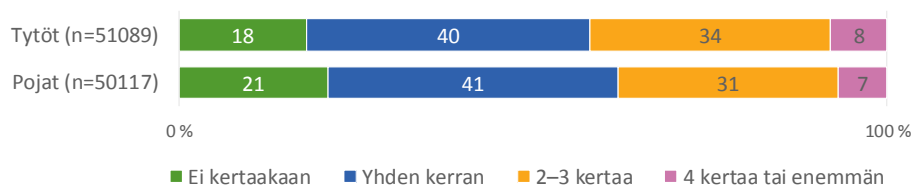
Tutkimus perustuu Kouluterveyskyselyn aineistoon, joka kerättiin poikkileikkausasetelmalla 1.3.–28.5.2021. Tiedonkeruun aikana koko maassa oli poikkeustila koronaepidemian takia, minkä vuoksi kyselyn toteutusaika oli normaalia pidempi. Kyselyyn oli mahdollista vastata sekä lähi- että etäopetuksessa. (Helakorpi & Kivimäki 2021.)

Kouluterveyskysely on koko maan kattava väestötutkimus, jolla kerätään tietoa lasten ja nuorten hyvinvoinnista, terveydestä ja palveluista. Kysely toteutetaan joka toinen vuosi. Vastaaminen on vapaaehtoista sekä nimetöntä. (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2021.)

Kohderyhmänä ovat perusopetuksen 4. ja 5. luokkien oppilaat (N = 104 082, kattavuus 83 %), perusopetuksen 8. ja 9. luokkien oppilaat (N = 91 560, 75 %) ja lukioden 1. ja 2. vuoden opiskelijat (N = 47 383, kattavuus 71 %) sekä ammatillisten oppilaitosten 1. ja 2. vuoden alle 21-vuotiaat opiskelijat (N = 21 853, 32 %).

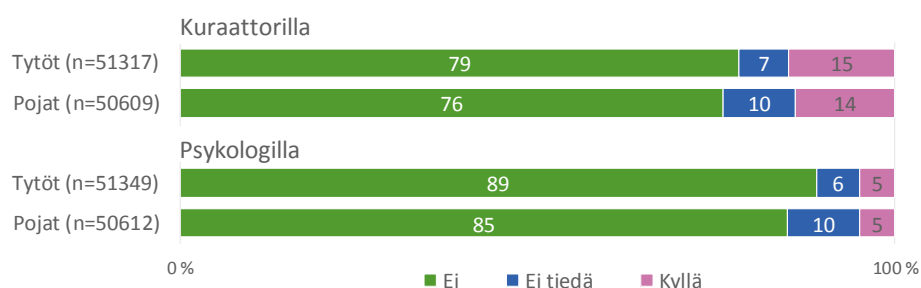
Tässä julkaisussa käsitellään perusopetuksen 4. ja 5. sekä 8. ja 9. luokan oppilaiden tuloksia. Tulokset raportoidaan pääosin sukupuolittain. Tuloksissa, joita ei ole ilmoitettu sukupuolen mukaan, ovat mukana myös ne oppilaat, jotka eivät ole ilmoittaneet virallista sukupuoltaan (poika/tyttö).

asioinut terveydenhoitajalla kertaakaan. Kysely toteutettiin vuoden 2019 keväällä vastavana ajankohtana kuin vuonna 2021.

Kuvio 1. Perusopetuksen 4. ja 5. luokan oppilaiden käynnit terveydenhoitajalla luokan aikana osuuksina (%) vastaajista sukupuolen mukaan.

Kuraattorilla ja psykologilla asiointi luokan aikana oli yhtä tavallista 4. ja 5. luokkien tytöillä ja pojilla. Kuraattorilla oli käynyt 14 ja psykologilla 5 prosenttia oppilaista. Osa vastaajista, tytöistä 6–7 ja pojista 10 prosenttia, ei ollut varma siitä, oliko asioinut edellä mainituilla ammattilaisilla. (Kuvio 2.)

Kuvio 2. Perusopetuksen 4. ja 5. luokan oppilaiden käynnit kuraattorilla ja psykologilla luokan aikana osuuksina (%) vastaajista sukupuolen mukaan.

Myös 8. ja 9. luokkien oppilailta tiedusteltiin käyntejä opiskeluhuoltopalveluissa. Terveydenhoitajan ja lääkärin osalta tiedusteltiin muita kuin terveystarkastuskäyntejä.

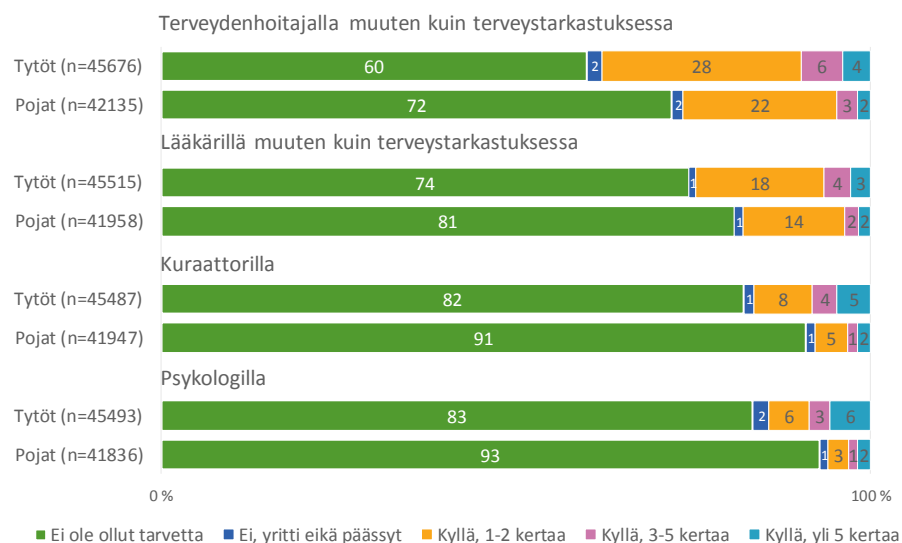
Lukuvuoden aikana 8.- ja 9.-luokkalaisista tytöistä 38 ja pojista 27 prosenttia oli asioinut kouluterveydenhoitajalla muuten kuin terveystarkastuksessa. Vastaavia käyntejä lääkärillä ilmoitti 25 prosenttia tytöistä ja 18 prosenttia pojista. Kuraattorilla oli 8. ja 9. luokalla käynyt 16 prosenttia tytöistä ja 8 prosenttia pojista ja psykologilla 15 prosenttia tytöistä ja 6 prosenttia pojista. (Kuvio 3.)

Eri palveluissa asiointi sekä toistuvat käynnit olivat yleisempiä tytöillä. Kolme tai useampia käyntejä terveydenhoitajalla oli 10:llä, psykologilla 9:llä, kuraattorilla 8:lla ja lääkärillä 7 prosentilla tytöistä. Pojista vastaavia käyntimääriä oli 3–5 prosentilla palvelusta riippuen. (Kuvio 3.)

Jokaisen palvelun osalta 1–2 prosenttia vastaajista ilmoitti, että oli yrittänyt, mutta ei ollut päässyt käynnille. Valtaosa (60–93 %) 8. ja 9. luokan vastaajista ilmoitti, ettei ollut kokenut tarvetta asioida palveluissa. (Kuvio 3.)

Opiskeluhoitopalveluiden saatavuus oppilas- ja opiskelijahuoltolain (1287/2013) mukaan

- Oppilailla on koulussa oikeus kou-luterveydenhuollon, kuraattorin ja psykologin palveluihin.
- Terveystarkastajan työaika tulee järjestää niin, että oppilas voi päästä vastaanotolle myös ilman ajanvarausta.
- Oppilaalle tulee järjestää mahdollisuus keskustella henkilökohtaisesti kuraattorin tai psykologin kanssa viimeistään seitsemäntenä työpäivänä sen jälkeen, kun hän on tätä pyytänyt. Kiireellisissä tapauksissa keskustelu tulee järjestää samana tai seuraavana työpäivänä.

Kuvio 3. Perusopetuksen 8. ja 9. luokan oppilaiden käynnit opiskeluhoitopalveluissa lukuvuoden aikana osuuksina (%) vastaajista sukupuolen mukaan.

Käyntimäärien muutokset vuosina 2017–2021

Opiskeluhoitopalvelujen käyntimäärissä ajan myötä tapahtuneita muutoksia tarkasteltiin vertaamalla vuoden 2021 tuloksia Kouluterveyskyselyyn vuosien 2019 ja 2017 tuloksiin. Tarkastelussa ei huomioitu terveystarkastuksia vaan kouluterveydenhuollon osalta mukaan otettiin vain ”muut kuin terveystarkastuskäynnit”. Koska 4. ja 5. luokilla ilmoitetuista terveydenhoitajakäynneistä yksi liittyy todennäköisesti terveystarkastukseen, otettiin tarkasteluun mukaan vain vähintään kaksi käyntiä ilmoittaneet. Näiltä luokkatasoilta ei ole saatavilla tietoa lääkärikäynneistä.

Koulukuraattorilla ja koulupsykologilla käyneiden oppilaiden osuudet ovat pysyneet hyvin samanlaisina seuranta-aikana. Lukuvuoden 2020–2021 aikana yhteensä 14 prosenttia 4.- ja 5.-luokkalaisista ja 12 prosenttia 8.- ja 9.-luokkalaisista oli asioinut kuraattorilla ja vastaavasti 5 ja 10 prosenttia psykologilla. Myös koululääkärillä käyneiden osuus on 8.- ja 9.-luokkalaisilla pysynyt täysin samana (22 %) seuranta-aikana. (Taulukko 1.)

Sen sijaan terveydenhoitajalla käyneiden osuuksissa on tapahtunut selkeä lasku. Vuoden 2021 kyselyssä 4. ja 5. luokan oppilaista 40 prosenttia ilmoitti luokan aikana asioineensa terveydenhoitajalla vähintään kaksi kertaa. Lasku edelliseen vuoden 2019 tuloksiin on 5 prosenttia. Tulos on saman suuntainen 8.- ja 9.-luokkalaisilla; vuonna 2019 ilmoitti 38 prosenttia ja vuonna 2021 32 prosenttia asioineensa lukukauden aikana terveydenhoitajalla muuten kuin terveystarkastuksessa. (Taulukko 1.)

Taulukko 1. Perusopetuksen 4. ja 5. sekä 8. ja 9. luokan oppilaiden käynnit opiskeluhuoltopalveluissa luokan/lukuvuoden aikana osuuksina (%) vastaajista vuosina 2017 (4. ja 5. lk. N = 97 970, 8. ja 9. lk. N = 75 068), 2019 (4. ja 5. lk. N = 102 389, 8. ja 9. lk. N = 89 570) ja 2021 (4. ja 5. lk. N = 104 082, 8. ja 9. lk. N = 91 560)

	2017	2019	2021
Terveydenhoitajalla (%)			
4. ja 5. lk.*	47	45	40
8. ja 9. lk.**	38	38	32
Lääkärillä (%)			
4. ja 5. lk.	-	-	-
8. ja 9. lk.**	22	22	22
Kuraattorilla (%)			
4. ja 5. lk.	12	13	14
8. ja 9. lk.	11	12	12
Psykologilla (%)			
4. ja 5. lk.	4	5	5
8. ja 9. lk.	9	9	10

* Vähintään kaksi kertaa ** Muuten kuin terveystarkastuksessa

Opiskeluhuoltopalveluista saatu tuki ja apu hyvinvointiin

Kaikkien koulun aikuisten tehtävänä on tukea oppilaiden hyvinvointia (Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 1287/2013). Kouluterveyskyselyssä tiedusteltiin 8. ja 9. luokan oppilailta kokemusta eri opiskeluhuoltopalvelujen ammattilaisilta saadusta avusta ja tuesta hyvinvointiin lukuvuoden aikana.

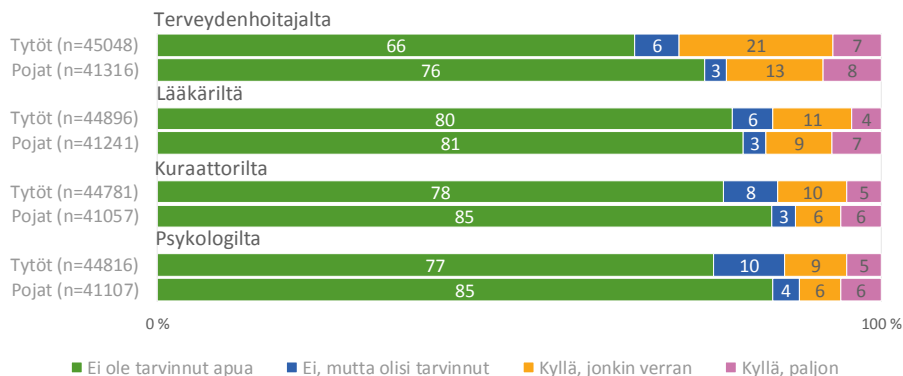
Suurin osa oppilaista ilmoitti, että ei ollut tarvinnut tukea opiskeluhuoltopalvelun ammattilaiselta. Näin vastanneiden osuus oli 66–85 prosenttia riippuen ammattilaisesta ja vastaajan sukupuolesta. Kaikkien palvelujen osalta pojat ilmoittivat tyttöjä tavallisemmin, että ei ollut tarvinnut ammattilaisen apua. (Kuvio 4.)

Eniten apua oli saatu terveydenhoitajalta. Tytöistä 21 prosenttia ilmoitti saaneensa häneltä apua jonkin verran ja 7 prosenttia paljon. Pojilla vastaavat luvut olivat 13 ja 8 prosenttia. Lääkäriltä tukea oli saanut ainakin jonkin verran 15 prosenttia tytöistä ja 16 prosenttia pojista. Kuraattorilta ja psykologilta tukea saaneiden osuudet olivat lähes samansuuruiset. Ainakin jonkin verran tukea oli kuraattorilta saanut 15 prosenttia tytöistä ja 12 prosenttia pojista. Psykologilta oli ainakin jonkin verran tukea saanut 14 prosenttia tytöistä ja 12 prosenttia pojista. (Kuvio 4.)

Osa 8. ja 9. luokan oppilaista ilmoitti, että ei ollut saanut ammattilaisen tukea, mutta olisi sitä tarvinnut. Kaikkien ammattilaisten kohdalla tämä kokemus oli tytöillä tavallisempi kuin pojilla. Tytöistä 10 prosenttia ilmoitti, että olisi tarvinnut psykologin tukea, mutta ei ollut sitä saanut. Vastaava osuus oli kuraattorin osalta 8 prosenttia ja lääkäriä sekä terveydenhoitajalla 6 prosenttia. (Kuvio 4.)

Kohtalainen tai vaikea ahdistuneisuus

- Indikaattori perustuu GAD7-mittariin (Generalized anxiety disorder).
- Indikaattori perustuu kysymyseen: "Kuinka usein seuraavat ongelmat ovat vaivanneet sinua lomakkeen täyttöä edeltäneen kahden viikon aikana?".
- Summaindikaattori muodostuu seuraavista osiosta: 1) hermostuneisuuden, ahdistuneisuuden tai kireyden tunne, 2) en ole voinut lopettaa tai hallita huolestumistani, 3) liiallinen huolestuneisuus erilaisista asioista, 4) vaikeus rentoutua, 5) niin levoton olo, että on vaikea pysyä aloillaan, 6) taipumus harmistua tai äräsyntyä helposti, 7) pelko siitä, että jotakin kauheaa saattaisi tapahtua.
- Vastausvaihtoehdot ovat 1) ei lainkaan, 2) useana päivänä, 3) suurimpana osana päivistä, 4) lähes joka päivä.
- Vastausvaihtoehdot luokitellaan uudelleen seuraavasti: 1=0, 2=1, 3=2, 4=3. Pistemäärä vaihtelee välillä 0–21 seuraavasti: 0–4 (vähäinen ahdistuneisuus), 5–9 (lievä ahdistuneisuus), 10–15 (kohtalainen ahdistuneisuus), 16–21 (vaikea ahdistuneisuus). Tarkastelussa ovat vähintään 10 pistettä saaneet vastaajat. Laskennassa ovat mukana vain kaikkiin seitsemään kysymyksen osioon vastanneet.

Kuvio 4. Perusopetuksen 8. ja 9. luokan oppilaiden saama apu ja tuki hyvinvointiin opiskeluhoitopalveluiden ammattilaisilta lukuvuoden aikana osuuksina (%) vastaajista sukupuolen mukaan.

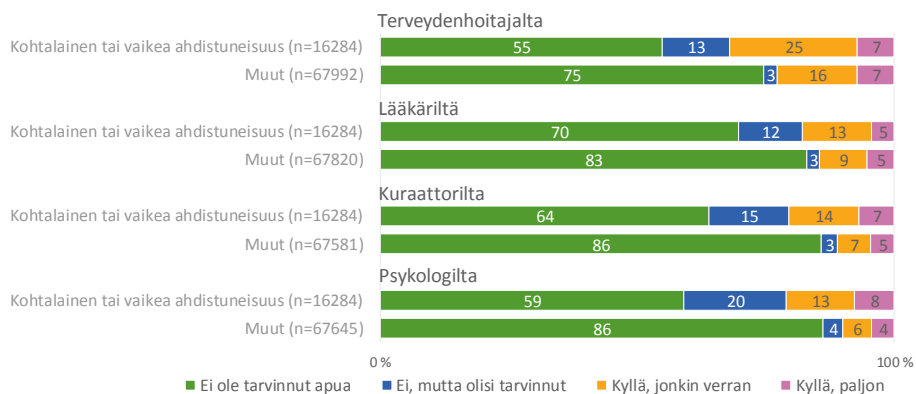
Ahdistusoireisten oppilaiden tuen ja avun saanti

Ahdistuneisuuteen sopivia oireita ja tuntemuksia tiedusteltiin 8. ja 9. luokan oppilailta. Ahdistusoireisilla oppilailla tarkoitetaan tässä julkaisussa niitä oppilaita, joilla summaindikaattorin pistemäärä sopi kohtalaiseen tai vaikeaan ahdistuneisuuteen. Vuoden 2021 Kouluterveyskyselyssä ahdistusoireisten osuus oli suurempi kuin aiemmin. Vuonna 2019 ahdistusoireisia oli 13 prosenttia ja vuoden 2021 tuloksissa 19 prosenttia kaikista vastaajista. Kasvu oli merkittävämpää tytöillä (20 % → 30 %) kuin pojilla (6 % → 8 %). (Helakorpi & Kivimäki 2021; Aalto-Setälä ym. 2021.)

Opiskeluhoitopalvelujen tarpeenmukaista kohdentumista tarkasteltiin vertaamalla hyvinvointiin saatua apua ja tukea erikseen ahdistusoireisten ja muiden vastaajien osalta.

Ahdistusoireisista oppilaista selvästi suurempi osa kuin muista vastaajista oli kokenut tarvitsevansa apua opiskeluhoitopalvelujen ammattilaisilta. Ahdistusoireisista 55–70 prosenttia koki, ettei ollut tarvinnut apua ehdotetulta ammattilaiselta. Muista vastaajista näin koki 75–86 prosenttia. Ahdistusoireisista suurempi osa koki myös saaneensa opiskeluhoitopalvelujen ammattilaisilta apua hyvinvointiinsa ainakin jonkin verran. Eniten apua ilmoitettiin saadun terveydenhoitajalta (32 %) ja psykologilta (21 %). (Kuvio 5.)

Ahdistusoireisilla kokemus siitä, että olisi tarvinnut apua, mutta ei ollut sitä saanut, oli huomattavasti yleisempää kuin muilla vastaajilla. Heistä 20 prosenttia koki, että olisi tarvinnut psykologin, 15 prosenttia kuraattorin, 13 prosenttia terveydenhoitajan ja 12 prosenttia lääkärin apua, mutta ei ollut sitä saanut. (Kuvio 5.)

Kuvio 5. Ahdistusoireisten ja muiden 8. ja 9. luokan oppilaiden saama apu ja tuki hyvinvointiin opiskeluhoitopalvelujen ammattilaisilta lukuvuoden aikana osuuksina (%) vastaajista.

Yhteenveto ja johtopäätökset

Koronaepidemia on vahvasti vaikuttanut lukuvuoden 2020–2021 koulutyöhön. Kansallisesti ei perusopetuksessa enää siirrytty etäopetukseen, mutta paikalliset etäopetusjaksot ja karanteenit ovat vaikeuttaneet monen koululaisen opintoja.

Huoli koronaepidemian vaikutuksista lasten, nuorten ja perheiden hyvinvointiin nousi esiin jo keväällä 2020 (Paju 2020 ja 2021; Pelastakaa lapset 2020 ja 2021; Repo ym. 2020). Vuoden 2021 Kouluterveyskyselyn tulokset kertovat ahdistuneisuuden lisääntymisestä erityisesti 8. ja 9. luokan tytöillä. Entistä suurempi osa oppilaista ilmoitti myös kokevansa terveydentilansa keskinkertaiseksi tai huonoksi. (Helakorpi & Kivimäki 2021.)

Lukuvuosi on ollut poikkeuksellinen myös opiskeluhoitopalveluissa. Erityisesti terveydenhoitajia siirrettiin lukuvuoden aikana erilaisiin koronatehtäviin kuten tartuntaketjujen jäljitykseen ja rokotuksiin. Terveystarkastusten toteutumisessa on ollut puutteita ja avoimia vastaanottoja ei ole pystytty tarjoamaan riittävästi. Myös kuraattori- ja psykologipalvelujen saatavuudessa on koettu tapahtuneen heikennyksiä. (Hakulinen ym. 2020 ja 2021; Hietanen-Peltola ym. 2020; Kyllönen ym. 2020.)

Opiskeluhoitopalveluihin kohdistuneet heikennykset näkyvät tuloksissa. Oppilaiden käynnit terveydenhoitajalla olivat vähentyneet, mikä on ymmärrettävä seuraus terveydenhoitajien siirtämisestä toisiin tehtäviin. Kun tämä yhdistetään tietoon korona-aikana lisääntyneestä tuen ja avun tarpeesta, esimerkiksi lisääntynyt ahdistusoireilu ja kokemus keskinkertaisesta tai huonosta terveydentilasta, on löydös entistä merkittävämpi ja kertoo palveluvajeesta.

Määräaikaisten terveystarkastusten tiedetään henkilöstön resurssivajeen vuoksi toteutuneen aiempaa heikommin (Hakulinen ym. 2020 ja 2021; Hietanen-Peltola ym. 2020). Mahdollisuudet tunnistaa tuen tarpeita terveystarkastusten yhteydessä ovat olleet tavallista heikommat.

Oppilaiden käynnit kuraattori- ja psykologipalveluissa sekä lääkäriillä olivat samaa luokkaa kuin aiemmin. Lisääntyneeseen avun ja tuen tarpeeseen ja terveydenhoitajaresurssin niukkuuteen ei ole pystytty vastaamaan lisäämällä käyntejä muilla ammattilaisilla.

Vaikka avun ja tuen tarpeen tiedetään lukuvuoden aikana olleen tavallista suurempaa, ilmoitti valtaosa oppilaista, ettei ollut käyttänyt tai tarvinnut opiskeluhoitopalveluja. Vain hyvin pieni osa raportoi, että oli yrittänyt saada palvelua, mutta ei ollut sitä saanut. Tieto palvelujen puutteesta – esimerkiksi terveydenhoitajan poissaolosta, tai vaikeudesta saada palveluja esimerkiksi psykologilta – on voinut estää monen oppilaan avun hakemisen, jolloin hän ei siis ole edes yrittänyt päästä palveluun.

Opiskeluhoitopalvelut olivat ainakin osittain onnistuneet kohdentamaan palveluja niitä eniten tarvitseville. Suurempi osa ahdistusoireisista oppilaista kuin muista vastaajista oli saanut apua jonkin verran tai paljon eri opiskeluhoitopalveluista. Kuitenkin ahdistusoireisista merkittävä osa (12–20 %) koki, ettei ollut saanut ammattilaisen apua ja tukea, vaikka olisi sitä tarvinnut. Kysymysmuotoilu ja tulos ei anna vastausta siihen, miksi toivottu tuki ja apu on jäänyt saamatta; oliko oppilaan kohdalla kyse vain toive palvelusta ilman mitään yhteydenottoyritystä, oliko nuori aktiivisesti pyrkinyt palveluun vai oliko nuori kenties jopa käynyt palvelussa, mutta koki, ettei saanut sieltä tarvitsemaansa tukea.

Lapset ja nuoret voivat saada apua hyvinvointiinsa monelta muultakin taholta kuin opiskeluhoitopalveluista. Parhaimmillaan tarvittava tuki saadaan omasta perheestä, muusta lähipiiristä, kavereilta ja opettajilta. Osalla vastaajista on voinut jo olla hoitosuhde muualle, esimerkiksi perheneuvolaan tai nuorisopsykiatrian poliklinikalle. On kuitenkin muistettava, että lasten ja nuorten mahdollisuudet saada tukea ja apua perheestä ja lähipiiristä ovat hyvin erilaiset. Helppo pääsy opiskeluhoitopalveluihin yhdenvertaistaa avun saantia.

Tuloksia tarkasteltaessa on tärkeä muistaa lasten ja nuorten vasta kehittyvä kyky tunnistaa avuntarve ja taito hakea apua opiskeluhoitopalveluista. Tulosten mukaan valtaosa ahdistusoireisistakin koki, ettei ollut tarvinnut apua opiskeluhoitopalveluista. Tulos voi kertoa muualta saadusta tuesta, mutta myös siitä, että tuki ja apu jää kokonaan saamatta ja nuori yrittää yksin selviytyä haastavassa tilanteessa. Määräaikaiset terveystarkastukset,

opettajien taholta tapahtuva ohjaus palveluihin ja huoltajien yhteydenotot ovat tärkeitä kavnaisia opiskeluhoitopalvelujen tuen käynnistymisessä.

Hyvin toimivilla opiskeluhoitopalveluilla on yhteistyössä huoltajien ja opetushenkilöstön kanssa mahdollisuus tukea oppilaita heidän kehitysympäristössään. Opetus- ja kulttuuriministeriö on koonnut tutkijoiden näkemyksiä koronaepidemian vaikutuksista lasten ja nuorten hyvinvointiin ja ehdotuksia tarvittavista toimenpiteistä. Yhtenä toimenpiteenä tutkijat nostivat esiin tuen tarpeiden varhaisen tunnistamisen koulussa ja erityisesti opiskeluhoitopalvelujen henkilöstövoimavarojen varmistamisen. (Opetus- ja kulttuuriministeriö 2020.)

Lähteet

Aalto-Setälä T, Suvisaari J, Appelqvist-Schmidlechner K, Kiviruusu O 2021. Pandemia ja nuorten mielenterveys - Kouluterveyskysely 2021. Tutkimuksesta tiiviisti 55/2021. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-343-738-8>

Hakulinen T, Hietanen-Peltola M, Jahnukainen J, Vaara S 2021: Palveluja maskin takaa. Neuvoloiden sekä koulu- ja opiskeluterveydenhuollon palvelut koronakeväänä 2021. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos, Työpäpaperi 15/2021 <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-343-681-7>

Hakulinen T, Hietanen-Peltola M, Hastrup A, Vaara S, Jahnukainen J, Varonen P 2020: ”Pahin syksy ikinä” - Lasten, nuorten ja perheiden peruspalvelut koronasyksynä 2020. Työpäpaperi 37/2020, THL. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-343-579-7>

Helakorpi S & Kivimäki H. 2021. Lasten ja nuorten hyvinvointi - Kouluterveyskysely 2021. Tilastoraportti 30/2021, 17.9.2021. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos (THL). <https://thl.fi/fi/tilastot-ja-data/tilastot-aiheittain/lapset-nuoret-ja-perheet/lasten-ja-nuorten-hyvinvointi-kouluterveyskysely>

Hietanen-Peltola M, Vaara S, Jahnukainen J & Laitinen K 2021: Voimavarana yhteistyö: Opiskeluhoitopalvelujen seuranta OPA 2020 perusopetus. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. Raportti 4/2021. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-343-654-1>

Hietanen-Peltola M, Vaara S, Laitinen K, Jahnukainen J 2020: Etäkoulu heikensi avun ja tuen saantia opiskeluhoollosta - myös kuraattori- ja psykologipalveluissa. Tutkimuksesta tiiviisti 40/2020, THL. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-343-605-3>

Hietanen-Peltola M, Vaara S, Hakulinen T, Merikukka M 2019a: Kouluterveydenhuollon terveystarkastukset – sisällöt yksilöllisiä, järjestämistavat vaihtelevat. Tutkimuksesta tiiviisti 26, 2019. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos, Helsinki. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-343-375-5>

Hietanen-Peltola M, Vaara S, Hakulinen T, Merikukka M 2019b: Tuen järjestäminen ja yhteistyö kouluterveydenhuollossa – työn edellytyksissä kehitettävää. Tutkimuksesta tiiviisti 27, 2019. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos, Helsinki. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-343-376-2>

Kivimäki H, Hietanen-Peltola M, Ikonen R. 2020: Opiskeluhoitopalveluiden käyttö ja saavuus perusopetuksen oppilaiden kokemana - Kouluterveyskysely 2019. Tutkimuksesta tiiviisti 39/2020, THL. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-343-603-9>

Kyllönen M, Tahvanainen R, Karlsson O, Liljeström A 2020: Oppilashuolto syksyllä 2020. Korona kuntaraportit, varhaiskasvatuksen, esi- ja perusopetuksen tilannekuvakyselyt. Aluehallintovirasto, Raportti (Oppilashuolto) viikko 41. 15.10.2020. <https://avi.fi/tiedote/-/tiedote/69891826>

Opetus- ja kulttuuriministeriö 2020: Tutkijoiden näkemyksiä koronaepidemian vaikutuksista ja tarvittavista toimenpiteistä. Opetus- ja kulttuuriministeriö 3.4.2020. <https://minedu.fi/documents/1410845/4996910/Tutkijoiden+n%C3%A4kemyksi%C3%A4+koronaepidemian+vaikutuksista+ja+tarvittavista+toimenpiteist%C3%A4/c2128ade-43e4-03ac-6037-aa7b02877493/Tutkijoiden+n%C3%A4kemyksi%C3%A4+koronaepidemian+vaikutuksista+ja+tarvittavista+toimenpiteist%C3%A4.pdf>

Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 1287/2013. <https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2013/20131287>

Paju P 2020: Paikoiltaan siirretty arki. Koronakriisin vaikutukset lapsiperheiden elämään. <https://www.lskl.fi/julkaisut/paikoiltaan-siirretty-arki-selvitys/>

Paju P 2021: Paikoillaan pyörivä arki. Selvitys lapsiperheiden arjesta koronakriisin toisen aallon aikana. Lastensuojelun Keskusliiton verkkojulkaisu 4/2021. <https://www.lskl.fi/julkaisut/paikoillaan-pyoriva-arki/>

Pelastakaa lapset 2020: Stressi, huoli ja yksinäisyys – koronapandemian vaikutukset lasten ja nuorten elämään. Lapsen ääni 2020: Lasten kokemuksia koronakeväästä. https://s3-eu-west-1.amazonaws.com/pelastakaalapset/main/2020/10/21163820/Lapsen-Aani-2020_raportti1_FI1.pdf

Pelastakaa lapset 2021: Lasten ja nuorten kokemuksia koronapandemian ajalta. Lapsen ääni 2021 https://pelastakaalapset.s3.eu-west-1.amazonaws.com/main/2021/05/21110913/lapsen-aani-2021_raportti1_fi.pdf

Repo J, Poskiparta E, Herkama S, Salmivalli C 2020: Koulujen koronakyselyn tulokset. <https://app.powerbi.com/view?r=eyJrjoiNmMOMmNhODMtZjM4OS00OGY4LTg2YzUtYTRiY2VhNTc3ZjdmliwidCI6ImY1OTJjYjVmLWI4YmMtNDFiOS05MDFmLTlhOTlhYjg0YWZhNil-slmMiOjh9>

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. 2021. Kouluterveyskysely. <https://www.thl.fi/kouluterveyskysely>

Valtioneuvoston asetus neuvolatoiminnasta, koulu- ja opiskeluterveydenhuollosta sekä lasten ja nuorten ehkäisevästä suun terveydenhuollosta 338/2011. <https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2011/20110338>

Wiss K, Hietanen-Peltola M, Laitinen K, Palmqvist R, Saaristo V, Saukko N 2020: Hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen peruskouluissa: TEA 2019: Koulupäivään liikuntaa lisäävät toimenpiteet ovat yleistyneet. Tilastoraportti 15/2020. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos, Helsinki. <http://urn.fi/URN:NBN:fi-fe2020051938346>

Wiss K, Hakulinen T, Hietanen-Peltola M, Jahnukainen J & Saaristo V 2021: Äitiys- ja lastenneuvolan sekä koulu- ja opiskeluterveydenhuollon henkilöstövoimavarat terveyskeskuksissa 2004-2019. Tutkimuksesta tiiviisti 45/2021. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-343-701-2>

Lisätietoa

Kouluterveyskyselyn tulokset thl.fi/kouluterveyskysely/tulokset

Terveydenedistämistäktiivisuus (TEA) Perusterveydenhuolto <https://teaviisari.fi/teaviisari/fi/tiedonkeruu/58>

Tämän julkaisun viite:

Hietanen-Peltola M, Jahnukainen J, Vaara S, Kivimäki H, Ervasti E 2021. Asiointi ja avunsaanti perusopetuksen opiskeluhoitopalveluissa – Kouluterveyskysely 2021. Tutkimuksesta tiiviisti 53/2021. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos, Helsinki.

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos

ISBN 978-952-343-734-0 (verkko)

ISSN 2323-5179 (verkko)

<http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-343-734-0>